

Література:

1. Бех І.Д. Виховний процес в осягнутих глибинах // Шкільний світ (специвипуск), № 5 (685), березень 2014. – 42 с.

2. Гуцан Л.А. Особливості організації профільного навчання і професійної підготовки учнівської молоді в умовах освітнього округу/ Л. А Гуцан // Матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Бега, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківцев]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – Вип. 4. – С.338 – 342.

Охріменко Заріна

Інститут проблем виховання НАПН України

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Обґрунтовано важливість об'єднання зусиль всіх фахівців з профорієнтації на рівні територіальних громад, відповідно до того, що процес професійного самовизначення старшокласників не може бути звужений межами загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: професійне самовизначення, професійна консультація, соціальне партнерство, територіальна громада.

Проблема професійного самовизначення, яке набуває особливої актуальності в старшому шкільному віці, є традиційним предметом психолого-педагогічних досліджень. Від того як саме буде проходити цей процес залежить впевненість особистості в завтрашньому дні, її самопочуття та самоєфективність в майбутньому. Однак, беззаперечним є те, що юна особистість ще не має досвіду вирішення складних питань особистісного розвитку. Отже, зусилля фахівців мають бути спрямовані на кваліфікований і всебічний супровід учня в процесі професійної орієнтації. Вирішити ці завдання на рівні загальноосвітнього навчального закладу доволі складно. Саме тому, постає необхідність об'єднання всіх матеріально-технічних, профорієнтаційних ресурсів освітніх закладів територіальних громад.

Проблема професійного самовизначення особистості тривалий час досліджувалася цілою плеядою вітчизняних та українських дослідників, серед яких особливу важливість мають праці присвячені актуалізації особистісних аспектів професійного самовизначення (І.Бех, Г.Балл, О.Вітковська, Б.Федоришин та ін.) Наукові основи професійного консультування, його психолого-педагогічні аспекти були закладені і розроблялися в працях Н.Гейжан, Є.Зеєра, Є. Клімова, М. Пряхнікова та ін. Дослідження особливостей професійного самовизначення в умовах освітнього округу здійснено співробітниками лабораторії трудового виховання Інституту проблем

виховання НАПН України (Л.Гуцан, Л.Гриценко, О.Морін, З.Охріменко, О.Пархоменко). Зазначимо, що проблема професійного консультування в рамках соціального партнерства не обиралася в якості спеціального предмету дослідження.

Розуміння того, що підтримка особистості старшокласника в його професійному розвитку не може здійснюватися лише в межах шкільного приміщення, вона має відбуватися в усіх сферах соціалізації особистості з максимальним використанням їх ресурсів, спонукає практиків до використання традиційних профорієнтаційних засобів і до пошуку нових форм забезпечення ефективного професійного самовизначення старшокласника. Саме ці завдання стоять перед територіальними громадами. Але відсутність єдиного підходу, несистематичність надання профорієнтаційних послуг, застаріле методичне забезпечення, значно ускладнює діяльність фахівців з профорієнтації в рамках соціального партнерства.

Соціальне партнерство може розглядатися багатопланово, у вузькому розумінні – це наявність механізмів і правових інструментів урахування інтересів партнерів на різних рівнях. Налагодження соціального партнерства як форми ефективного співробітництва сторін, на думку Ж. Петровича, передбачає дотримання таких принципів: спільне планування, спільна оцінка діяльності, побудова взаємодії на довірі, відкритості дій, задумів, оперативному та достатньому обміні інформації, відповідальність перед собою та партнерами за всі свої дії тощо [3, с. 848 – 849].

Вдалим прикладом соціального партнерства на рівні територіальних громад донедавна були освітні округи. Освітній округ – це добровільне об'єднання загальноосвітніх шкіл різних форм і типів власності між собою та іншими навчальними закладами та установами. У межах освітнього округу визначалася опорна школа (базовий навчальний заклад), яка виконувала функцію “ресурсного центру”. Освітній округ регіонального типу був педагогічною системою відкритого типу, яка забезпечувала консолідацію й оптимальну взаємодію кадрового, матеріально-технічного, фінансового, соціально-економічного ресурсів суб'єктів освіти та промислово-економічних структур певного регіону у формуванні особистості підрастаючого покоління, яка є компетентною та мобільною на національному ринку праці, має громадянську позицію й ефективно діє, сприяє власному розвитку та здатна навчатися протягом життя [4].

При цьому освітній округ мав можливість здійснення багатопрофільної освіти учнів, охоплення дітей і підлітків різними формами навчання. Беззаперечним є те, що освітні округи сприяли регіональному соціальному, економічному та культурно-освітньому розвитку, створювали умови для повнішого врахування інтересів батьків та учнів старшої школи як кінцевих споживачів освіти, надавали додаткові можливості щодо залучення ресурсів бізнесу й територіальної громади для розв'язання проблем та забезпечення розвитку освіти в межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Зазначене вище дає змогу стверджувати, що у територіальних громадах має відбуватися пошук форм соціального партнерства між суб'єктами професійної орієнтації, відповідно до того, що оптимальна модель профорієнтації молоді має включати всі елементи, а саме: професійну діагностику, професійну інформацію, професійну консультацію, професійний добір та відбір. При цьому традиційно перші три елементи здійснюються в системі шкільної професійної орієнтації, а останні два – за допомогою інших профорієнтаційних державних закладів. За такого бачення відбувається виключення ряду суб'єктів професійної орієнтації (факультети довузівської підготовки молоді, територіальні центри профорієнтації населення, громадські об'єднання роботодавців та ін.), що може суттєво збіднити процес професійного самовизначення учня та негативно позначитись його перебігу, а також подальшому професійному становленні. Таким чином, проблема профорієнтації молоді полягає саме в її комплексному здійсненні, відповідно до потреб юної особистості та потреб ринку праці в кваліфікованих працівниках.

На нашу думку, школа має відігравати домінуючу роль і нести відповідальність за максимальне забезпечення учнів всіма елементами професійної орієнтації, які допоможуть старшокласнику в професійному самовизначенні. Виходячи з цього, перед школою постає завдання здійснення інтегративної, комплексної, доступної системи професійної орієнтації. Виконання таких завдань стає можливим в умовах соціального партнерства в територіальних громадах, які можуть стати тим середовищем, яке в повній мірі забезпечує всі профорієнтаційні потреби старшокласників, адже профорієнтаційний простір кожного учня виходить за межі школи і збільшується до меж територіальної громади. Соціальне партнерство між носіями профорієнтаційних послуг у громаді, що об'єднані спільною метою, створює умови для безперервного профорієнтаційного супроводу учнів з метою допомоги їм у ефективному професійному самовизначенні. Ці завдання можливо вирішити через об'єднання, інтеграцію зусиль всіх фахівців з профорієнтації на рівні базової загальноосвітньої школи. На нашу думку, створення профконсультпункту в одній із загальноосвітніх шкіл територіальної громади дасть змогу розробити механізм взаємодії у наданні профорієнтаційних послуг, вирішити питання використання в повній мірі всіх ресурсів громади, зокрема: інтеграції, наступності, долучення до профорієнтаційних заходів роботодавців та батьківської громадськості. Завданнями профконсультпункту може бути: методична допомога у проведенні профконсультації; організація індивідуальних та групових профконсультацій з залученням декількох фахівців до їх проведення; наданням профконсультативних порад вчителям, батькам, роботодавцям тощо; організація і проведення профконсультативних дискусій, круглих столів, зустрічей з кращими фахівцями, громадськими лідерами, тощо. Це дасть можливість розподілити обов'язки між профконсультантами округу та максимально охопити профконсультативною діяльністю всіх суб'єктів освітнього округу (включаючи ВНЗ), обмінюватися досвідом, поширювати

досягнення кращих фахівців, залучати батьків, роботодавців та інших громадян, не байдужих до проблем професійного самовизначення учнів.

Отже, психолого-педагогічний супровід старшокласника має максимально забезпечити право підростаючої особистості на ефективне професійне самовизначення. На нашу думку, це можливо лише за рахунок об'єднання зусиль всіх фахівців з профорієнтації на базі профконсультпунктів, метою діяльності яких є організація, розподіл та координація профконсультативної діяльності фахівців надання профконсультативних послуг на рівні територіальної громади. Саме соціальне партнерство на рівні територіальних громад дасть змогу виконувати завдання пов'язані з створенням виховного профорієнтаційного середовища, з урахуванням потреб особистості та ресурсів регіону, а також у взаємодії з батьками, роботодавцями, громадськістю. Саме за таких умов громада може стати потужною силою, що сприяє як розвитку регіону зокрема, так і країни в цілому.

Література:

1. Вітківська О. В. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації : монографія / О. В. Вітківська. – К. : Наук. світ, 2001. – 91 с.
2. Зеер Э. Ф. Профориентология: Теория и практика : учеб. пособие для высшей школы / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Н. О. Садовников. – М. : Академический Проект, 2006. – 192 с.
3. Петрочко Ж.В. Соціальне партнерство / Ж. В. Петрочко // Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремій]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 848 – 849.
4. Положення про освітній округ: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. №777 // Урядовий кур'єр. – 2010. – №170.
5. Професійна орієнтація : підручник / [Єгорова Є. В. [та ін.]; за ред. О. М. Ігнатівич. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с.
6. Пряхников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение / Н. С. Пряхников. – М. : Ин-т практической психологии, 1996. – 256 с.